

USNESENÍ

Výboru pro práva dítěte Rady vlády České republiky pro lidská práva

ze dne 12. října 2016

ve věci zajištění hmotného zaopatření dětí z neúplných rodin

Výbor pro práva dítěte doporučuje, aby byl předložen návrh zákona, řešícího situaci zaopatření dětí z tzv. neúplných rodin, založený na těchto zásadách:

1. nediskriminační přístup vycházející na prvním místě z potřeb dítěte;
2. částečné zajištění potřeb dítěte formou nepojistné dávky, zohledňující skutečné potřeby dítěte, a to podstatnější valorizací přídatku na dítě ze systému státní sociální podpory na úroveň výše obvyklého výživného (od cca 2,2 do 3 tis. Kč dle věku dítěte);
3. snížení prahu dostupnosti této dávky zvýšením hranice rozhodného příjmu v rodině z nynějšího součinu částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40 např. na koeficient 3,0;
4. vyloučení zápočtu této dávky z rozhodného příjmu pro vznik nároku na jiné příjmově testované sociální dávky.

Odůvodnění:

Vládní programové prohlášení deklaruje podporu rodičů s dětmi v těch případech, kdy druhý rodič neplatí řádně stanovené výživné, a to formou zákonné úpravy řešící zálohované výživné, které bude poskytované za jasných a státem předem stanovených podmínek. Výbor pro práva dítěte velmi oceňuje a vítá, že koaliční partneři vnímají nepříznivou sociální situaci řady těchto rodin s malými dětmi, zejména rodin tzv. neúplných (tj. jen s jedním živitelem). Velmi obecný záměr řešení situace těchto rodin tzv. zálohovaným výživným nebyl dosud naplněn, přičemž však situace dětí z tzv. neúplných rodin, zejména v případech, kdy nepečující rodič ať již z jakéhokoli důvodu neplní svou vyživovací povinnost buď vůbec, nebo v dostatečné míře, je nadále nepříznivá. Výbor však zdůrazňuje, že jde současně o problematiku širší, než jakou představuje situace tzv. neplacení výživného, a navíc se netýká pouze rodin s jedním živitelem, byť v jejich případě je nejzřetelnější.

Situace dětí, jejichž zaopatření osobami povinnými výživou není dostatečné, musí být podle názoru Výboru z pohledu státu řešena nediskriminačním způsobem a současně musí být řešena z pohledu potřeb dítěte a jejich alespoň částečného, ale relevantního zajištění. Přístup z hlediska potřeb celé domácnosti popř. z hlediska možností a schopností výživou povinného rodiče nebo prarodiče není dostatečný, popř. není vůbec vhodný. Nemělo by být proto rozhodné, z jakého důvodu není (v dostatečném rozsahu) plněna vyživovací povinnost.

Jako nejvhodnější jak z praktického hlediska, tak i ze systémového hlediska se Výboru pro práva dítěte jeví způsob řešení situace těchto dětí zásadní valorizací přídatku na dítě. *Státní sociální podporou se stát [mimo jiné] podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí* (§ 1 zákona o státní sociální podpoře). To neznamená, že by soukromoprávní vyživovací povinnost nebyla relevantní – řádně podle zákona stanovené výživné (soudním rozhodnutím, schválenou dohodou rodičů nebo notářským zápisem) by bylo samozřejmě dostatečně zohledněno již při testu příjmů pro určení nároku na přídatek na dítě. Na stranu druhou Výborem navrhovaným řešením by byly zajištěny potřeby dětí bez

ohledu na to, zda tu je osoba, které může být vůbec stanoveno odpovídající výživné a která svou povinnost také plní, nebo tu taková osoba není. Tuto zásadu forma pouhého „zálohování výživného“ nenaplnuje.

Přídavek na dítě činí již téměř 10 let 500 – 700 Kč měsíčně podle věku dítěte. Jde tedy do určité míry jen o symbolický příspěvek, „drobné vylepšení rozpočtu“ chudé domácnosti, na které má navíc nárok pouze velmi omezená skupina dětí. Výbor pro práva dítěte je proto názoru, že tato dávka by měla mnohem zřetelněji vyjadřovat skutečné potřeby dětí a vzhledem ke svému účelu by se její výše měla blížit alespoň částkám obvykle vyměřovaného výživného pro danou věkovou kategorii, které v současnosti činí 2220 Kč u dětí do 6 let věku, 2633 Kč u dětí do 15 let věku a 3177 Kč u dětí nad 15 let věku. Zároveň by měl být rozšířen okruh rodinných domácností, v nichž by děti splnily nárok na tuto dávku, a to navrhovaným zvýšením koeficientu násobku částky životního minima z dosavadních 2,4 na např. 3,0. Přídavek na dítě by měl být rovněž vyloučen z okruhu posuzovaných příjmů domácnosti pro nárok na všechny ostatní příjmově testované dávky, neboť tento přídavek je i podle platného znění zákona výlučně příjmem dítěte a může být použit toliko ke krytí jeho osobních potřeb, nikoli jiných obecných potřeb domácnosti.

Čistá forma „zálohování výživného dětem“ není podle názoru Výboru systémovým řešením, neboť by přijetím takové úpravy byly rovněž zásadním způsobem znevýhodněny děti, v jejichž případě nemůže být výživné nepečujícího rodiče nebo prarodiče vůbec stanoveno (rodič nebo prarodič zemřel; rodič, zde otec, nebyl zjištěn; nemá žádné příjmy apod.), nebo nemůže být stanoveno v odpovídající výši (rodič nebo prarodič nemá dostatečné příjmy). Opačný přístup by mohl být chápán jako rozporný se zásadou rovnosti, když podle čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod *základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu ... sociálního původu, ... majetku, rodu nebo jiného postavení* a podle čl. 2 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte *státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, se zavazují respektovat a zabezpečit práva stanovená touto úmluvou každému dítěti nacházejícímu se pod jejich jurisdikcí bez jakékoli diskriminace podle ... sociálního původu, majetku, ... rodu a jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů nebo zákonných zástupců*, tedy také práva podle čl. 26 Úmluvy – *práva každého dítěte na výhody sociálního zabezpečení včetně sociálního pojištění, což Úmluva doprovází povinností činit nezbytná opatření k dosažení plného uskutečňování tohoto práva v souladu s vnitrostátním právem.*